

д-р техн. наук, проф. **Шахов А. В.**,
канд. техн. наук, доц. **Фесенко Т. Г.**

Одеський національний морський університет, м. Одеса

GLOBAL GENDER GAP INDEX: ПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ УКРАЇНИ У ДОСЯГНЕННІ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Моніторинг гендерного прогресу країн щорічно проводить Світовий Економічний Форум і презентує у вигляді індексів гендерних розривів (Global Gender Gap Index, GGGI) [1–3]. Вперше GGGI був представлений на Всесвітньому економічному форумі у 2006 році і прийняти за основу для визначення масштабу дисбалансу між жінками і чоловіками у чотирьох категоріях (субіндексах) [4]:

1. *Участь і можливості в економіці (Economic Participation and Opportunity)* – субіндекс, спрямований на визначення розривів в оплаті праці за аналогічну роботу, а також співвідношення жінок і чоловіків у законодавчій владі, топ-менеджменті і серед технічних і професійних працівників.
2. Субіндекс *рівень освіти (Educational Attainment)* відображає розрив між жінками і чоловіками у доступі до початкової, середньої (професійно-технічної) і вищої освіти;
3. *Здоров'я і тривалість/якість життя (Health and Survival)*. Цей субіндекс містить дві компоненти: співвідношення народжених за статтю і розрив між тривалістю життя жінок і чоловіків.
4. Субіндекс *розширення політичних прав та можливостей (Political Empowerment)* вимірює розрив між чоловіками та жінками на найвищому рівні прийняття політичних рішень (співвідношення жінок і чоловіків на посадах Президента, міністрів, депутатів у Верховній Раді, в органах місцевого самоврядування і т.ін.).

У глобальному рейтингу країн щодо існуючих гендерних розривів Україна має наступні позиції (табл. 1). У 2016 році показник GGGI України – 0,700 (69 місце серед 144 країни світу). Слід зазначити, що за одинадцять років (з 2006 по 2016 роки) Україна демонструє незначні “позитивні зрушення” (+4,23%) у зменшенні гендерних розривів. Привертає увагу максимальний субіндекс «рівня освіти» – 1,000. Незважаючи на достатньо високий показник «здоров'я та тривалості життя» – 0,979, викликають занепокоєння «негативні тренди» (–0,10%), а

також у цілому низка тривалість життя в країні (жінок – 67 років, чоловіків – 59 років). Значного прогресу Україні вдалось досягти у залученні жінок до прийняття політичних рішень – 48,98%, разом з тим, субіндекс «політичні права» (0,098) залишається на рівні (0,23 [5, р. 8]) нижче середнього світового рівня. За рівнем гендерних розрив у доходах Україна потрапила до країн з доходами нижче середнього, серед яких Молдова, В'єтнам, Кенія, Болівія та ін. [5, р. 25].

Таблиця 1 – Показники GGGI України за 2016 і 2006 роки

Індекс гендерного розриву GGGI і його субіндекси	2006 рік		2016 рік		Δ індексу
	індекс	ранг	індекс	ранг	
GGGI	0,680	48	0,700	69	+0,020 (4,23%)
Економічна участь та можливості	0,691	24	0,722	40	+0,031 (4,29%)
Рівень освіти	0,998	25	1,000	26	+0,002 (0,20%)
Здоров'я та тривалість життя	0,980	1	0,979	40	-0,001 (0,10%)
Політичні права	0,050	97	0,098	107	+0,048 (48,98%)

Для пошуку слабких місць у досягненні гендерного балансу пропонується розглянути презентативність України у контекстуальних даних субіндексів GGGI (табл. 2–5). Так, субіндекс «участь і можливості в економіці» містить п'ять елементів контекстуальних даних (табл. 2), серед яких найвищий показник у зайнятості жінок на висококваліфікованих і технічних роботах – 1,00. Разом з тим, найменшого прогресу було досягнуто у оплаті праці за аналогічну роботу (+1,52%). Слід зазначити, що саме «оплата праці за аналогічну роботу» має найбільший ваговий коефіцієнт (0,310 [5, р. 6]) при розрахунку субіндексу «Участь і можливості в економіці».

Таблиця 2 – Показники субіндексу «Участь і можливості в економіці»

Контекстуальні данні	2006 рік		2016 рік		Δ індексу	Ваговий коефіцієнт
	індекс	ранг	індекс	ранг		
Участь і можливості в економіці	0,691	24	0,722	40	+0,031 (4,29%)	
Коефіцієнт зайнятості (%, жінок та чоловіків)	0,78	35	0,833	61	+0,053 (6,36%)	0,199

Продовження таблиці 2

Коефіцієнт оплати праці за аналогічну роботу (% <i>жінок та чоловіків</i>)	0,65	49	0,660	59	+0,010 (1,52%)	0,310
Середньовибіркове співвідношення заробітної плати (% <i>жінок та чоловіків</i>)	0,53	58	0,602	68	+0,072 (11,96%)	0,221
Коефіцієнт зайнятості у топ-менеджменті (% <i>жінок та чоловіків</i>)	0,64	8	0,655	23	+0,015 (2,29%)	0,149
Коефіцієнт зайнятості у висококваліфікованій та технічній роботах (% <i>жінок та чоловіків</i>)	1,00	1	1,000	1	–	0,121

Найвищу оцінку «1,0 – рівність» Україна має за основними індикаторами в галузі освіти, і більше того – посідає 1 місце у світі за показниками рівного доступу дівчат/жінок та хлопців/чоловіків до початкової, середньої та вищої освіти (табл. 3).

Таблиця 3 – Показники субіндексу «Рівень освіти»

Контекстуальні данні	2006 рік		2016 рік		Δ індексу
	індекс	ранг	індекс	ранг	
Рівень освіти	0,998	25	1,000	26	+0,002 (0,20%)
рівень грамотності (% <i>жінок та чоловіків</i>)	0,99	47	0,999	50	+0,009 (0,90%)
показник отримання початкової освіти (% <i>дівчат та хлопців</i>)	1,00	51	1,000	1	–
показник отримання середньої освіти (% <i>дівчат та хлопців</i>)	1,00	1	1,000	1	–
показник отримання вищої освіти (% <i>жінок та чоловіків</i>)	1,00	1	1,000	1	–

Демонстрація регресу (–0,10%) за субіндексом «здоров'я та тривалість життя» (табл. 4) має спонукає до пошуків рішень щодо сприяння народжуваності, адже цей показник складає 70% від загального результату субіндексу.

Таблиця 4 – Показники субіндексу «Здоров'я та тривалість життя»

Контекстуальні данні	2006 рік		2016 рік		Δ індексу
	індекс	ранг	індекс	ранг	
Здоров'я та тривалість життя	0,98	1	0,979	40	-0,001 (0,10%)
народжуваність (% дівчат та хлопців)	0,94	1	0,943	95	+0,003 (0,32%)
тривалість здорового життя (% жінок та чоловіків)	1,06	1	1,060	1	–

На рівні декомпозиції контекстуальних даних прогрес щодо досягнення гендерної рівності у «політичних правах» виглядає також достатньо «нерівномірним». Цей індекс містить три показника (табл. 5), вагові коефіцієнти яких розподілені наступним чином 0,310 : 0,247 : 0,447. Слід зазначити, що покращити результативність субіндексу «політичні права» майже вдвічі вдалось завдяки гендерному квотуванню. Найвагоміші зрушення здійснились в частині «займання посад Прем'єр-міністра або Президента жінками та чоловіками» – 83,33%.

Таблиця 5 – Показники субіндексу «Політичні права»

Контекстуальні данні	2006 рік		2016 рік		Δ індексу
	індекс	ранг	індекс	ранг	
Політичні права	0,05	97	0,098	107	+0,048 (48,98%)
співвідношення жінок та чоловіків у парламенті	0,10	91	0,137	110	+0,037 (27,01%)
співвідношення жінок та чоловіків на посадах міністрів	0,06	99	0,118	109	+0,058 (49,15%)
показник займання посад Прем'єр-міністра або Президента жінками та чоловіками (за останні 50 років)	0,01	29	0,060	36	+0,050 (83,33%)

Висновки. У результаті проведених досліджень:

- проаналізовано контекстуальні дані чотирьох складових GGGI України за 2006 і 2016 роки, виявлено «слабкі» місця у викладі контентних даних чотирьох субіндексів;
- встановлено, що «гендерні розриви» є відзеркаленням результатів різних соціально-економічних, політичних і культурних змінних.

Отже, GGGI має значний потенціал для розробки стратегій, програм, проектів підвищення конкурентоздатності, а гендерна рівність – важливою складовою для розвитку людського потенціалу країни. Оцінка національного GGGI дозволяє проводити ефективне порівняння країн і створювати глобальні стратегії/баченні для розробки ефективних дій (проектів і програм) щодо зменшення гендерної дискримінації.

Література

1. Офіційний сайт Глобального Економічного Форуму (Global Economic Forum) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.weforum.org>.
2. Фесенко Т. Г. Гендерні індекси як інструмент розбудови Нового Шовкового Шляху / Т. Г. Фесенко, А. В. Шахов, Г. Г. Фесенко // Соціальні трансформації: сім'я, шлюб, молодь, середній клас та інноваційний менеджмент у країнах Нового Шовкового Шляху: монографія / [авт. кол.: Руденко С.В., Чен Гуангжин та ін.]. – Одеса: КУПРІЄНКО СВ, 2016. – С. 89–92.
3. Фесенко Т. Г. Гендерний індекс освіти як контекст інноваційних проектів в Україні / Т. Г. Фесенко, А. В. Шахов, Г. Г. Фесенко // II Міжнародна наукова конференція «Соціальні трансформації: сім'я, шлюб, молодь, транспорт та інноваційний менеджмент у країнах Нового Шовкового Шляху»: тези доповідей / відп. за випуск С. М. Гловацька. – Одеса: ОНМУ. – 2017. – С. 15–19.
4. The Global Gender Gap Report 2006; 1th Anniversary Edition. – Geneva: World Economic Forum, 2006. – 152 p.
5. The Global Gender Gap Report 2016; 11th Anniversary Edition. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 371 p.